

Др *Јасмина ВУКОТИЋ*
Доцент на Факултету за примењени менаџмент, економију
и финансије у Београду
Универзитет Привредна академија у Новом Саду

КАРАКТЕРИСТИКЕ ИЗДАВАЧКОГ УГОВОРА

Резиме

У раду се разматрају појам и елементи издавачког уговора, као и права и обавезе уговорних страна. Издавачки уговор је сходно позитивном праву именовани ауторски уговор, којим аутор или други носилац ауторског права уступа односно преноси на издавача овлашћење на умножавање дела штампањем и на стављање примерака тако умноженог дела у промет, а друга страна се обавезује да пренета овлашћења врши и да аутору исплати накнаду уколико је она уговорена. И Преднацрт Грађанског законика РС регулише издавачки уговор, те се у раду разматрају и решења предвиђена у њему и врши упоређивање са позитивноправним решењима, као и са одређеним решењима у упоредном праву.

Кључне речи: *издавачки уговор, аутор, издавач, Преднацрт Грађанског законика РС, умножавање, стављање у промет, ауторска накнада.*

I Појам издавачког уговора

Издавачким уговором аутор, односно други носилац ауторског права уступа, односно преноси на издавача право на умножавање дела штампањем, и на стављање у промет тако умножених примерака дела, а издавач се обавезује да дело умножи и стави примерке у промет, као и да за то плати накнаду, ако је уговорена, аутору односно другом носиоцу ауторског права, а ако ауторско дело није објављено уговором се издавачу даје дозвола за објављивање дела.¹ Из законске дефиниције произила-

---

1 Закон о ауторском и сродним правима – ЗАСР, *Службени гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011 и 119/2012, чл. 73, ст. 1.

зи да аутор уступа, а његов правни следбеник уступа или преноси издавачу овлашћења за умножавање дела штампањем и за стављање примерака дела у промет, док се аутор обавезује да та овлашћења врши и да аутору или његовом правном следбенику плати накнаду, ако је уговорена.²³

У теорији се на различите начине дефинише издавачки уговор. Тако сходно једној дефиницији „издавачким уговором аутор, односно носилац ауторског права преноси на издавача право објављивања књижевног или уметничког дела под одређеним условима, док се издавач обавезује да дело за свој рачун умножи и да се стара о његовом растурању“.⁴⁵

Посматрајући претходно наведену дефиницију издавачког уговора и законску дефиницију може се закључити да се у овој последњој обавезује аутор или други носилац ауторског права да на издавача пренесе право објављивања дела, док сходно законској дефиницији издавачким уговором се само даје дозвола за објављивање дела уколико ауторско дело пре тога није било објављено, а аутор односно други носилац ауторског права уступа односно преноси на издавача право на умножавање дела и то штампањем и право на стављање тако умножених примерака дела у промет.

У Преднацрту Грађанског законика РС издавачки уговор је одређен као уговор којим аутор уступа издавачу право да објави његово одређено дело и обавезује се да му у ту сврху преда дело припремљено за објављивање, а издавач се обавезује да дело умножи у одређеном броју примерака и да те примерке стави у промет.⁶

Приликом одређивања појма издавачког уговора треба одредити разлику између права на објављивање дела са једне стране и права на умножавање и права на стављање примерака дела у промет. Право на објављивање дела као једно од ауторових субјективних моралних права се

---

2 Сличну дефиницију издавачког уговора налазимо и код Слободан Марковић, Душан Поповић, *Право интелектуалне својине*, 2. издање, Београд, 2014, 223; Зоран Миладиновић, *Право интелектуалне својине*, Крагујевац, 2009, 288; Весна Бесаровић, *Интелектуална својина - Индустијска својина и ауторско право*, 5. издање, Београд, 2011, 334-335.

3 Што се тиче форме уговора, то је по правилу формални уговор, с тим што издавачки уговор чији је предмет издавање чланака, цртежа и других ауторских прилога у новинама и периодичној штампи не мора да буде закључен у писаној форми. Вид. ЗАСП, чл. 74.

4 Михаило Стојановић, *Издавачки уговор (законодавство, теорија и пракса)*, Београд, 1967, 7-8.

5 О различитим дефиницијама издавачког уговора у нашем и у упоредном праву вид. М. Стојановић, 6-7.

6 Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, радни текст, доступно на адреси: http://www.propisi.com/assets/files/gradjanski_zakonik_RS-prednacr.pdf, 21.3.2016, чл. 1012.

састоји у одлуци аутора да ли ће и у ком облику и на који начин дело објавити, приказати или на други начин изложити јавности.⁷ И Закон о ауторском и сродним правима РС одређује објављивање дела као једно од моралних права аутора на тај начин што аутор има искључиво право да објави своје дело и да одреди начин на који ће се оно објавити, те да до објављивања дела само аутор има искључиво право да даје обавештења о садржини дела или да описује своје дело.⁸ Начини објављивања дела могу бити различити и подразумевају у себи све облике саопштавања дела јавности, а један од облика може бити издавање дела односно његово умножавање и стављање примерака дела у промет. У теорији има схватања да је право на објављивање дела садржано у праву на коришћење дела, односно да објављивање има поред моралних и имовинскоправне компоненте.⁹ Сходно позитивном законодавству објављивање дела је искључиво морално право аутора, које има и одговарајуће имовинскоправне последице, али није неко мешовито право. Дело се не може објавити без дозволе аутора, а дозвола може бити садржана и у издавачком уговору ако дело није раније објављено. Давање дозволе за објављивање дела не значи да је аутор издавачу уступио право објављивања, јер право објављивања као морално право не може бити предмет уступања. Аутор може уступити само имовинскоправна овлашћења из садржине свог права односно може издавачу уступити право на умножавање и стављање примерака свог дела у промет,¹⁰ а не и право на његово објављивање с обзиром да се у овом другом случају ради о личноправном овлашћењу односно моралном праву аутора. Сходно ЗАСП-у сматра се да је ауторско дело објављено када је на било који начин и било где у свету први пут саопштено јавности од стране аутора односно лица које је он овластио, а да је издато када када су примерци дела пуштени у промет од стране аутора односно лица које је он овластио у броју, који имајући у виду врсту и природу дела, може да задовољи потребе јавности.¹¹ Ауторско дело може да буде објављено само једном, а радњи издавања дела може бити више.

Имајући изнето у виду сматрамо да дефиниција издавачког уговора коју садржи ЗАСП прецизније одређује појам уговора и овлашћења уговорних страна, јер сходно овом закону аутор уступа издавачу право да

---

7 В. Бесаровић, 310.

8 ЗАСП, чл. 16.

9 Војислав Спаић, *Теорија ауторског права и ауторско право у СФРЈ*, Сарајево, 1969, 171.

10 Право на умножавање дела и право на стављање примерака дела у промет ЗАСП сврстава у имовинска права аутора и регулише их у члановима 20 и 21.

11 ЗАСП, чл. 7, ст. 1. и 3.

умножи и да стави у промет примерке тако умноженог дела, а не и право на објављивање његовог дела, како је то наведено у Преднацрту Грађанског законика. Са друге стране посматрајући други део дефиниције издавачког уговора садржан у Преднацрту Грађанског законика у коме се наводи да се издавач обавезује да умножи дело и да стави у промет примерке умноженог дела, може се закључити да се и овде ради о уступању имовинскиоправних овлашћења на умножавање и стављање примерака дела у промет, што је сматрамо требало да буде наглашено и у првом делу дефиниције појма издавачког уговора.

II Битни елементи издавачког уговора

Из законске формулације појма издавачког уговора произилазе и његови битни елементи: уступање односно преношење овлашћења на умножавање и на стављање умножених примерака дела у промет од стране аутора односно његовог правног следбеника, која овлашћења је издавач у обавези да врши и да аутору односно његовом правном следбенику плати накнаду ако је уговорена. ЗАСП предвиђа које све елементе садржи ауторски уговор уопште, па следствено томе и издавачки уговор као подврста издавачког уговора. Тако ауторски уговор садржи: имена уговорних страна, наслов односно идентификацију ауторског дела, права која су предмет уступања односно преноса, висину, начин и рокове плаћања ауторске накнаде ако је уговорена, као и садржинска, временска и просторна ограничења ако постоје.¹² Поставља се питање да ли су сви наведени елементи уговора и његови битни елементи. Сходно одређеним схватањима у теорији сви елементи наведени у чл. 69 ЗАСП-а су битни и они морају да буду унети у уговор да би уговор имао карактер ауторског уговора.¹³ Такође, по једном схватању карактеристике издавачког уговора наведене у чл. 73, ст. 1. ЗАСП-а су битни елементи тог уговора, а уговор који не садржи те елементе није издавачки уговор (нпр. уговор о издавању дела која нису ауторскоправно заштићена, уговор у коме нема обавезе издавача да овлашћења користи, уговор којим се преносе друга овлашћења и сл.).¹⁴ Наравно да и неки други елементи могу вољом странака постати битни, под условом да се не одступи од основних карактеристика издавачког уговора наведених у дефиницији тог уговора.

12 ЗАСП, чл. 69.

13 Зоран Миладиновић, „Специфичности ауторских уговора“, *Право и привреда*, бр.7-9/2015, 29.

14 С. Марковић, Д. Поповић (2014), 223.

Аутор једино може да уступи своја имовинскоправна овлашћења, али не може и да их пренесе.¹⁵ Други носиоци ауторског права могу своја овлашћења пренети у потпуности на издавача. Уколико издавачким уговором није нешто друго одређено овлашћења која могу бити предмет уступања се уступају на искључив начин,¹⁶ што значи да је за време важења уговора једино издавач овлашћен да врши уступљена односно пренета овлашћења. Овлашћења која се преносе на издавача морају бити одређена по садржини односно обиму, као и просторно и временски. Под обимом права треба подразумевати како границе у погледу језика и територије на које се уговор односи, тако и сам начин коришћења дела.¹⁷ Што се тиче садржине односно обима коришћења дела она може бити ограничена у том смислу што ће нпр. издавач бити овлашћен да изда само издање са тврдим корицама, само издање у оквиру сабраних дела, само џепно издање, а такође издавач бити овлашћен да изда једно издање или више издања, може се одредити број примерака у издању и слично. У англосаксонском правном подручју је заступљена пракса да се издавачу уступи право коришћења дела у ма ком виду (у форми књиге, у наставцима, у скраћеним верзијама, коришћење у позоришту, радиу, филму и сл.).¹⁸ У нашем позитивном праву обим коришћења дела је ограничен и начином умножавања дела, јер се дело може умножити само штампањем, а не и неким другим обликом умножавања. Уколико би се радило о неком другом облику умножавања онда би уступање таквог овлашћења могло бити предмет неког другог уговора, а не издавачког уговора.¹⁹

Ауторско дело као предмет издавачког уговора мора бити одређено. Преднацрт Грађанског законика то изричито наглашава приликом дефинисања издавачког уговора наводећи да аутор издавачким уговором уступа издавачу право да објави његово одређено дело, а говорећи о искључивом праву објављивања наводи да издавач закључењем издавачког уговора стиче искључиво право да дело објави на језику на коме је написано и у облику одређеном у уговору.²⁰ У ЗАСП-у је предвиђено да издавачким уговором, поред овлашћења на умножавање ауторског дела

---

15 Ово је последица монистичке теорије о ауторском праву, која ауторско право схвата као јединствено право које у себи садржи више овлашћења, како личноправних, тако и имовинскоправних. О правној природи ауторског субјективног права вид. В. Бесаровић, 300-302.

16 ЗАСП, чл. 75, ст. 1.

17 М. Стојановић, 22.

18 М. Стојановић, 23.

19 ЗАСП, чл. 73, ст. 1.

20 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1012. и 1014.

штампањем и на стављање у промет тако умножених примерака дела, аутор или други носилац ауторског права може издавачу уступити односно пренети и право превођења свог дела, као и овлашћење на умножавање и стављање у промет преведеног дела.²¹ Да би се избегла тумачења издавачког уговора битно је да се обим овлашћења која се уступају односно преносе на издавача што прецизније одреди. У немачком праву је предвиђено да предмет издавачког уговора може бити ауторско дело из области књижевности или музике, при чему аутор на издавача преноси овлашћења на репродуковање и на дистрибуцију дела, а издавач се обавезује да пренета овлашћења користи.²²

Издавачки уговор може бити закључен на одређено време и може да важи за територију једне или више држава.²³ Такође, време на које је уговор закључен зависи и од уговореног обима коришћења дела (тако ако је уговорено једно издање онда уговор престаје исцрпљењем тог издања или ако је уговорена висина тиража у оквиру једног издања уговор престаје исцрпљењем уговореног тиража).²⁴ Уколико није уговорено време на које се уговор закључује или оно није ограничено обимом коришћења дела, уговор може да траје најдуже до када траје ауторскоправна заштита за предметно дело. У Преднацрту Грађанског законика је предвиђено да уговор може бити закључен на одређено време које не може бити дуже од 5 година, у ком случају искључиво право издавача престаје истеком тог времена, а у случају када је уговорено да издавач има право да направи више узастопних издања, његово искључиво право престаје када последње издање буде распродато, а најкасније по истеку 3 године од дана када су примерци тог издања стављени у продају.²⁵ Што се тиче просторног важења уговора, уколико у издавачком уговору нема изричитог просторног ограничења, мора се закључити да је издавач стекао овлашћења да користи дело само у држави са којом је уговор најтешње везан,

21 ЗАСП, чл.73, ст. 3.

22 Немачки закон о издавачком праву – *Gesetz über das Verlagsrecht* од 1901. године, *RGBl. S.217*, последњи пут промењен 2002. године, *BGBI. I S. 1155, 1158*, доступно на адреси: <http://www.gesetze-im-internet.de/verlg/>, 28.3.2016, пар. 1.

23 С обзиром на уставно начело јединства унутрашњег тржишта у теорији преовлађује схватање да се право издавача не може ограничити на територију ужу од територије једне државе. Вид. 3. Миладиновић (2015), 31-32.

24 Сходно одредбама чл. 76, ст. 1, тач. 3. и 4. ЗАСП-а уколико није друкчије уговорено издавач има право само на једно издање дела, а ако висина тиража није уговорена, а из пословних обичаја и других околности очигледно не произилази друкчије, тираж износи 500 примерака.

25 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1021. и 1020.

што је у складу са тумачењем уговора у складу са принципом *in dubio pro auctore*.²⁶

Сходно нашем позитивном законодавству накнада за уступање односно пренос овлашћења може, али не мора бити уговорена, тако да се може рећи да она не представља битан елемент уговора. Наравно, уговорне стране су слободне да уговоре ову накнаду и тада она њиховом вољом постаје битан елемент издавачког уговора. Међутим, по одређеним мишљењима у теорији, с обзиром да ауторски хонорар у издавачком уговору одговара цени у купопродајном уговору, односно он представља обавезну престацију издавача, то би се хонорар могао сматрати обавезним елементом издавачког уговора.²⁷ Сходно решењу из Преднацрта Грађанског законика постоји законска претпоставка да аутор има право на накнаду и када она није уговорена осим ако се из околности случаја може закључити да се одрекао тог права.²⁸ Међутим, то не значи да би усвајањем овог решења ауторска накнада постала битан елемент ауторског уговора. Аутор ће у одређеним случајевима, посебно ако је реч о неафирмисаном аутору, желети само да се његово дело изда и то ће бити његова једина сатисфакција, а такође постоји могућност и да се аутор одрекне накнаде.

У упоредном праву постоје два основна начина одређивања ауторске накнаде: паушално (у укупном износу независно од пласмана неког дела) и у зависности од економског ефекта искоришћавања издатог дела (од пласмана дела на тржишту), с тим што је могућа и комбинација различитих начина одређивања накнаде. Економски ефекти искоришћавања дела могу се изразити или као проценат од малопродајне цене или као проценат од прихода које оствари издавач.²⁹ Неки аутори наводе да поред поменута два начина одређивања ауторске накнаде постоји и трећи који се састоји у одређивању накнаде по ауторском табаку.³⁰ У неким земљама, нпр. у Француској је усвојен као главни систем пропорционалног учешћа аутора у приходима које издавач остварује експлоатацијом дела, с тим што се накнада у законом

26 С. Марковић, Д. Поповић (2014), 224.

27 В. Бесаровић, 337-338. О другим ауторима који заступају ово схватање вид. В. Бесаровић, 338, фн. 455.

28 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1034. ст. 2.

29 Ближе о начинима одређивања ауторске накнаде вид. С. Марковић, Д. Поповић (2014), 225-226.

30 В. Бесаровић, 339; М. Стојановић, 42. Интересантно је споменути да се овај начин обрачуна накнаде користио у бившим социјалистичким земљама.

предвиђеним случајевима исплаћује у паушалном износу.³¹ Преднацрт Грађанског законика не ограничава уговорне стране у начину одређивања накнаде, а када је накнада уговорена у извесном проценту од цене продатих примерака дела, предвиђена је обавеза издавача да аутору минимум сваке године доставља извештај о продатим примерцима и обрачун његове награде.³² Преднацрт даље, предвиђа да могућност повећања ауторске накнаде и то ако је уговорена награда у очигледној супротности са приходом који издавач има од објављеног дела.³³ И ЗАСП предвиђа могућност измене уговорене накнаде у случају када се коришћењем дела оствари добит која је у очигледној несразмери са уговореном ауторском накнадом, као и могућност уговарања накнаде у случају када ауторска накнада није уговорена, а приход остварен коришћењем дела премашује трошкове његовог коришћења у мери која омогућује плаћање ауторске накнаде. Право на измену уговора застарела у субјективном року од 2 године од сазнања за постојање несразмере односно за приход остварен коришћењем дела, а најдуже у објективном року од 6 година од краја године у којој је несразмера наступила односно у којој је приход остварен.³⁴ Из поменуће одредбе ЗАСП-а произилази да право на измену уговора постоји ако је уговорена паушална накнада или ако она није уопште уговорена. Поставља се питање да ли ова одредба важи и у случају када је уговорена накнада пропорционална економским ефектима коришћења дела. Сходно одређеним мишљењима у теорији право на измену накнаде би постојало и у том случају.³⁵ За примену од овог института, наше право захтева да постоји очигледна несразмера између уговорене ауторске накнаде и остварене добити издавача (односно прихода од објављивања дела сходно Преднацрту Грађанског законика). Сходно одређеним мишљењима у теорији, поред тога што несразмера мора бити очигледна, она мора бити последица неочекиваног тока догађаја, у супротном нема места примени овог института јер би се тиме повредио принцип савесности и поштења.³⁶ У упоредном праву за измену уговора је битно да постоји знатна или очиглед-

31 Француски закон о књижевној и уметничкој својини од 1957. године, последњи пут измењен 3. јула 1992. године - Loi n°57-298 du 11 mars 1957 sur la propriété littéraire et artistique, доступно на адреси: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000315384>, 25.3.2016., art. 52.

32 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1036.

33 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1035.

34 ЗАСП, чл. 70.

35 Слободан Марковић, „Ауторско уговорно право - креативност на тржишту“, *Страни правни живот*, бр. 2-3/2004, 212.

36 С. Марковић, Д. Поповић (2014), 219-220.

на несразмера између уговорене ауторске накнаде и економског ефекта коришћења дела, с тим што постоје разлике у дефинисању несразмере и у томе шта се сматра релевантним за економски ефекат коришћења дела, приход или добит.³⁷

Поред горе наведених елемената уговора уговорне стране се могу договорити и о другим елементима уговора, а ако не постигну договор о томе примењиваће се диспозитивни законски прописи. Тако ЗАСП предвиђа да издавачки уговор садржи: рок предаје уредног рукописа или другог оригиналног примерка дела, рок за пуштање примерака дела у промет, број издања која је издавач овлашћен да изда, висину тиража једног издања, рок за пуштање у промет примерака наредног издања по исцрпљењу тиража претходног издања и изглед и техничку опрему примерака дела.³⁸

III Права и обавезе уговорних страна

1. Обавезе издавача

Издавачким уговором аутор или други носилац ауторског права уступа или преноси на издавача овлашћења на умножавање дела штампањем и на пуштање у промет умножених примерака дела. Уступљена односно пренета овлашћења издавач је у обавези да врши.³⁹ Издавач је обавезан да предузме све мере и да изврши умножавање дела штампањем у складу са уговором. Уговором се одређује број издања која је издавач овлашћен да изда, као и висина тиража једног издања. Уколико ова питања нису уређена уговором примењују се диспозитивна решења предвиђена у ЗАСП-у, тако да је издавач овлашћен да изда једно издање, а тираж износи 500 примерака дела. ЗАСП предвиђа и обавезу издавача да на захтев аутора односно другог носиоца ауторског права истима омогући коректуру у одговарајућој фази техничког процеса умножавања дела. Издавач је такође у обавези да, ако је уговорено више издања, приликом припреме сваког наредног издања дела омогући аутору дела да унесе одгова-

---

37 Ближе о појединим решењима у упоредном праву у погледу измене уговорене накнаде, као и могућностима измене уговора у којима првобитно накнада није била уговорена вид. С. Марковић (2004), 211-215.

38 ЗАСП, чл. 76.

39 Ову обавезу издавача предвиђа ЗАСП у чл. 73, ст. 1. Такође, у чл. 71, ст. 1. који се односи на ауторске уговоре уопште је предвиђено да аутор односно његов наследник може раскинути уговор односно ускратити дозволу коју је дао у случају неостваривања односно недовољног остваривања ауторског права.

рајуће измене уз испуњење услова да се тиме не мења карактер дела и да то не представља несразмерно велику обавезу за издавача.⁴⁰ Преднацрт Грађанског законика као обавезу издавача наводи објављивање дела, под којом се подразумева умножавање дела на уговорени начин, у одређеном броју примерака, такво какво је тј. без скраћивања, додатака или каквог другог преиначења дела и стављање тако умноженог дела у продају, а сваки умножени примерак дела мора по правилу носити име аутора или његов псеудоним.⁴¹ Такође, Преднацрт прецизира обавезу издавача да технички опреми издање, у случају да то није одређено уговором или накнадним споразумом са аутором, тако што је дужан опремити издање онако како редовно опрема издања те врсте, а ако таква дела није раније издавао онако како је уобичајено приликом издавања таквих дела.⁴²

Даље, издавач је у обавези да умножене примерке дела стави у промет. Ова обавеза је обавеза средства, а не обавеза резултата, што значи да се исцрпљује у предузимању уговорених и других уобичајених и разумних напора у циљу продаје примерака дела.⁴³ У уговору треба да буде одређен и рок у коме је издавач дужан да отпочне са пуштањем у промет примерака дела, а у случају да овај рок није уговорен он сходно одредбама ЗАСП износи годину дана од дана пријема уредног рукописа или другог оригиналног примерка дела. Даље, издавач је обавезан да се стара о промету примерака дела и да о томе повремено обавештава аутора односно другог носиоца ауторског права.⁴⁴ С обзиром да је обавеза стављања у промет примерака дела обавеза средства, када ова обавеза буде испуњена, издавач има обавезу да, уколико намерава да непродате примерке прода као стару хартију, њих претходно понуди аутору или његовом наследнику на откуп. Сходно одредбама Преднацрта Грађанског законика ако рок објављивања није утврђен уговором издавач је дужан дело објавити у примереном року, а најкасније у року од године дана од дана предаје рукописа, а ако је рок уговорен исти не може бити дужи од 2 године од дана предаје рукописа.⁴⁵ Преднацрт даље предвиђа обавезу издавача да дело стави у промет по уговореној цени, а ако она није уговорена њу ће одредити издавач, који је дужан да претходно саслуша мишљење аутора о томе.

40 ЗАСП, чл. 77, ст. 1, тач. 2. и 3.

41 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1027.

42 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1029. Упоредити ЗОСП, чл. 76, ст. 1, тач. 6. где је само наведено да издавачки уговор треба да садржи и изглед и техничку опрему примерака дела.

43 С. Марковић, Д. Поповић (2014), 226.

44 ЗАСП, чл. 77, ст. 1, тач. 1.

45 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1028.

Једна од обавеза издавача сходно позитивном праву је и да аутору или другом носиоцу ауторског права исплати накнаду уколико је она уговорена. У Преднацрту Грађанског законика ова обавеза издавача је нешто другачије одређена, у смислу да је аутор има право на награду и када она није уговорена, изузев када се из околности случаја може закључити да се аутор одрекао тог права.⁴⁶ Када аутор има право на награду, а она није уговорена, или ако је уговорена а није одређен њен износ, накнаду одређује суд водећи рачуна о свим околностима случаја.⁴⁷ Сходно одредбама немачког закона о ауторском и сродним правима аутор има право на уговорену накнаду, а уколико њена висина није одређена, важи примерена накнада као уговорена, при чему се под примереном накнадом подразумева накнада одређена сходно заједничким правилима о накнади или она која у тренутку закључења уговора одговара оном што је у пословном саобраћају према врсти и обиму коришћења, нарочито трајању и тренутку коришћења, с обзиром на околности случаја, уобичајено и поштено.⁴⁸

2. Обавезе аутора

Из дефиниције издавачког уговора произилази да овим уговором аутор или други носилац ауторског права уступа односно преноси издавачу право умножавања дела штампањем и право стављања у промет тако умножених примерака дела. То је главна обавеза аутора. Даље, уколико дело није објављено аутор уговором издавачу даје дозволу за објављивање дела. Такође, да би издавач могао да испуни своје обавезе из уговора потребно је да му аутор преда уредан рукопис или други оригинални примерак дела. Уколико овај рок није предвиђен уговором сходно одредбама ЗАСП-а исти износи годину дана од дана закључења уговора.⁴⁹ Сходно одредбама Преднацрта Грађанског законика аутор је обавезан да преда издавачу у одређеном року рукописа дела припремљен за штампу,⁵⁰ да јемчи да право објављивања дела које је предмет уговора припада њему, да га није уступио другоме и да на њему нема терета ни ограничене-

46 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1034, ст. 2.

47 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1034, ст. 3.

48 Немачки закон о ауторском и сродним правима - *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz*, vom 9. September 1965, *BGBI. I S. 1273*, последњи пут измењен Законом од 3. децембра 2015. године, *BGBI. I S. 2178*, доступно на адреси: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/urhg/gesamt.pdf>, 25.3.2016, пар. 32.

49 ЗАСП, чл. 76, ст. 1, тач. 1.

50 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1023.

ња,⁵¹ да за време трајања издавачевог искључивог права сам не умножава дело, нити то поверива другоме, и то како дело у оригиналном облику, тако ни скраћено, проширено или иначе измењено дело⁵² и да прегледа отиске и изврши исправку штампарских грешака, под условом да што друго није уговорено.⁵³ Ове обавезе аутора срећемо и у упоредном праву. Тако у француском праву, сходно одредбама Закона о књижевној и уметничкој својини аутор је обавезан да гарантује мирно, и ако другачије није уговорено, искључиво вршење уступљеног права, те да поштује то право и да га брани од сваке могуће повреде. Такође, аутор је дужан издавача ставити у позицију која му омогућава да испуни своју обавезу да производи и дистрибуира примерке дела и дужан је предати издавачу у року одређеном уговором дело у облику који омогућава нормалну производњу примерака дела.⁵⁴ У француском праву, по правилу, дело које се издаје остаје у својини аутора, осим ако није другачије уговорено или ако постоји техничка немогућност,⁵⁵ што је такође предвиђено и у нашем позитивном праву⁵⁶ и у Преднацрту Грађанског законика.⁵⁷ У САД по правилу аутор задржава право својине на рукопису, с тим што је издавач овлашћен да га држи за њега.⁵⁸

И у немачком праву по правилу је са ауторовом обавезом да преда дело издавачу повезана и његова обавеза да му прибави издавачко право тј. да исто гарантује. У параграфу 2, ст. 1 Закона о издавачком праву је предвиђено као правило да је аутор дужан да се за време трајања уговора уздржи од свих радњи умножавања и стављања у промет које су забрањене трећим лицима, док су у ст. 2 истог параграфа предвиђени изузеци од овог правила (случајеви у којима је аутору дозвољено умножавање и стављање у промет примерака дела – за превод на неком другом језику или

51 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1024.

52 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1025.

53 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1026.

54 Француски закон о књижевној и уметничкој својини, чл. 54. и 55.

55 Француски закон о књижевној и уметничкој својини, чл. 55.

56 ЗАСП, чл. 78, који предвиђа да рукопис или други оригинални примерак ауторског дела који је предат издавачу не постаје својина издавача, осим чланака, цртежа и других прилога у новинама и часописима или ако није уговором другачије уговорено.

57 Преднацрт Грађанског законика, чл. 1023, који предвиђа да рукопис остаје својина аутора, ако није што друго уговорено.

58 М. Стојановић, 35; Copyright Act from 1976, доступно на адреси: <https://www.law.cornell.edu/copyright/copyright.act.chapt2.html#17usc202>, 30.3.2016, sec. 202.

на другом дијалекту, за умножавање писаног дела у драмском облику и обратно и сл.).⁵⁹

У неким замљама, као нпр. у Великој Британији и САД у самом издавачком уговору аутор гарантује издавачу да је он једини овлашћен да располаже ауторским правом, да то право није уступио другом издавачу и да његово право није оптерећено правима трећих лица. Такође, у овим земљама у издавачким уговорима се често среће и клаузула конкуренције, којом се аутор обавезује да неће код другог издавача објавити никакво дело којим би се могла нанети штета интересима првог издавача.⁶⁰

Што се тиче обавезе коректуре дела, ова обавеза је у немачком праву обавеза издавача.⁶¹ Напротив, у француском праву ова обавеза аутора није регулисана, а у нашем позитивном праву је предвиђена обавеза издавача да аутору односно другом носиоцу ауторског права на његов захтев у одговарајућој фази техничког процеса умножавања дела омогући коректуру.⁶² У англосаксонском праву нема јединствености у овој области, у неким уговорима коректура је предвиђена као обавеза аутора, али у великом броју уговора није предвиђена ова обавеза аутора.⁶³

IV Закључак

Издавачки уговор је именовани ауторски уговор, регулисан у Закону о ауторском и сродним правима, а такође Преднацрт Грађанског законика РС посвећује овом уговору пажњу, тако што са једне стране нека питања регулише на другачији начин, а са друге стране регулише одређена питања која се појављују у пракси, а која нису изричито регулисана у позитивном праву. У раду се кроз одређивање појма уговора, његових битних елемената и обавеза уговорних страна врши упоређивање постојећих и предложених решења.

---

59 Немачки закон о издавачком праву, пар. 2.

60 Ближе о формулацијама садржаним у издавачким уговорима у Великој Британији и САД, а које се односе на обавезу гаранције аутора и на његове даље обавезе вид. М. Стојановић, 31-32.

61 Немачки закон о издавачком праву у параграфу 20. предвиђа да издавач има обавезу коректуре, али треба отиске да поднесе аутору на преглед, а сматраће се да су отисци одобрени уколико у одређеном року није уложен приговор од стране аутора.

62 ЗАСП, чл. 77, ст. 1, тач. 2.

63 М. Стојановић, 36-37.

Jasmina VUKOTIĆ, PhD
Associate Professor at the Faculty of applied management, economy
and finance Belgrade
University Business Academy Novi Sad

CHARACTERISTICS OF PUBLISHING CONTRACT

Summary

The paper discusses the concept and elements of the publishing contract, and the rights and obligations of the parties. The publishing contract is, pursuant to applicable law, the agreement, by which the author or other copyright holder licenses or transfers to the publisher the authorization to reproduce the work by printing and to distribute the copies of such reproduced work on the market, and the other party is obliged to perform the transferred powers and to pay to the author the royalty if it is contracted. The Pre-Draft of Serbian Civil Code regulates publishing contract, and the paper also discusses the solutions envisaged in it and performs comparison with the Serbian applicable law in this field, as well as with certain solutions in comparative law.

Key words: *publishing contract, author, publisher, Pre-Draft of Serbian Civil Code, reproduction, distribution, royalty.*